

Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere
pirkanmaa@sll.fi
p. 040 515 4557

LAUSUNTO

26.5.2017

Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry.
c/o Arja Pihlaja
Ailinkuja 6
39700 Parkano
arpih@elisanet.fi
p. 040 568 9976

Varsinais-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi

Viite: Lausuntopyyntö 29.3.2017, diaarinumero VARELY/5177/2015

**Asia: LAUSUNTO VAPO OY:N JOUPPILANKEITAAN TURPEENOTTOA KOSKEVASTA
YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUKSESTA**

Aluksi

Jouppilankeidas sijaitsee pääosin Karvian kunnassa, joka kuuluu Satakunnan maakuntaan, mutta Suomen luonnonsuojeluliiton piirijaossa Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin toimialueeseen. Tästä syystä lausunnonantajana on Satakunnan piirin sijasta Pirkanmaan piiri.

Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys on Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin paikallisyhdistys, jonka toimialue koostuu Karvian, Parkanon ja Kihniön kunnista.

Hankkeesta ja vaihtoehdoista

Arvioitavana oleva Vapo Oy:n Jouppilankeitaan turpeenottohanke on yksittäisenä hankkeena etenkin Etelä-Suomen oloissa erittäin laaja. Hankealueen niin sanottu tuotantokelpoinen pinta-ala on 236,6 hehtaaria.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa on kolme vaihtoehtoa.

- VE0: hanketta ei toteuteta, ja alueen nykytila säilyy ennallaan.
- VE1: hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella (236,6 ha), ja vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutus.
- VE2: hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella (236,6 ha), ja vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen kemikalointi.

Pidämme 0-vaihtoehtoa (VE0) ainoana mahdollisena. Jouppilankeitaalta kaivettava turve olisi pääasiassa energiaturvetta. Turpeen polton päästöt lisäävät ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuutta, ja turpeen päästöt ovat suuremmat kuin kivihiilen. Turpeen käyttö ei siten vähennä päästöjä, vaan kiihdyttää ilmastonmuutosta eikä edistä sen vaikutuksiin varautumista. Turve on erittäin hitaasti uusiutuvaa, fossiilisiin polttoaineisiin rinnastuvaa biomassaa. Turpeenotto tuhoaa louhittavana olevan suon luonnonarvot ja suon itsensä, ja kaivun vesistövaikutukset ovat mittavat ja haitalliset.

Suomen allekirjoittamat kansainväliset sopimukset, kuten Nagoyan biodiversiteettisopimus ja Pariisin ilmasopimus, käytännössä velvoittavat luopumaan turpeen käytöstä vähitellen.

Jouppilankeitaan turpeenotto olisi vastoin useita lakeja

Näkemyksemme mukaan Jouppilankeitaan turpeenotto olisi sekä vesienhoitolain (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 1299/2004), ympäristönsuojelulain (527/2014) että luonnonsuojelulain (1096/1996) vastaista. Nämä asiat käytännössä sivuutetaan YVA-selostuksessa ja turpeenoton vaikutuksia vähätellään.

Mielestämme turpeenotto Jouppilankeitaalta ja siihen liittyvä vesien johtaminen Kattilajokeen ja Suomijärveen sekä edelleen Suomijokeen ja Karvianjokeen on vesienhoitolain ja EU:n vesipuitedirektiivin vastaista. Vesienhoitolain 1 §:n mukaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämerta niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä.

Kattilajoen osalta luokitusta ei ole saatavilla, mutta Suomijärven ekologinen tila on arvioitu välttäväksi ja kemiallinen tila hyvää huonommaksi. Suomijoen ja Karvianjoen ekologinen tila on arvioitu tyydyttäväksi ja kemiallinen tila hyvää huonommaksi (Westberg 2015). Kaikki saatavilla olevat luokitukset siis osoittavat, että ko. vesistöjen tilaa pitäisi parantaa, mikäli vesienhoitolain ja vesipuitedirektiivin tavoitteet halutaan saavuttaa – ei suinkaan johtaa niihin lisää kuivatusvesiä uusilta turpeenottoalueilta, kuten Jouppilankeitaalta.

Ympäristönsuojelulain 13 §:n mukaan ”Turvetuotannon sijoittamisesta ei saa aiheutua valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävän luonnonarvon turmeltumista. Arvioitaessa luonnonarvon merkittävyyttä otetaan huomioon sijoituspaikalla esiintyvien suolajien ja -luontotyyppien uhanalaisuus sekä esiintymän merkittävyys ja laajuus sekä suon luonnontilaisuus. Luonnonarvon merkittävyyttä arvioitaessa voidaan vastaavasti ottaa huomioon sijoituspaikan merkitys sen ulkopuolella sijaitseville luonnonarvoille.” Jouppilankeitaalla on valtakunnallisesti merkittäviä luonnonarvoja, sillä suolla elää muun muassa valtakunnallisesti vaarantuneeksi (VU) luokiteltu riekko.

Jouppilankeitaan luonnontilaisuusluokka on GTK:n mukaan 1 (Savola 2016). Suolla on kuitenkin luonnontilaisen kaltaisia ojitattomia osia, minkä vuoksi ainakin osa suosta kuuluu mielestämme luonnontilaisuusluokkaan 2. Valtioneuvoston (2012) periaatepäätöksen mukaan ”Luokan 2 soilla luonnontilaa muuttava käyttö on mahdollista, jos suon yleinen luonnonarvo on seudun ojitustason perusteella keskimääräistä alhaisempi, eivätkä erityiset luonnonarvot ole merkittäviä. Luokan 2 soiden muuttuneille osille voidaan suunnata turvetuotantoa silloin, kun näiden osien erityiset luonnonarvot ovat vähäiset ja ojitattomien osien vesitalous ja erityiset luonnonarvot voidaan turvata.”

Keskimääräinen ojitusaste on 60–75 %, mutta Jouppilankeitaan sijaintikunnista Karvian puolella soista on ojitettu 80 % ja Parkanon puolella 87 % (Maa- ja metsätalousministeriö 2011). Seudun ojitusasteen perusteella Jouppilankeidasta ei siis pitäisi ottaa turpeenkaivuaalueeksi. Suoalueella on myös erityisiä luonnonarvoja, kuten edellä mainittu riekko ja muu vaateliias lajisto.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan toiminnasta (esim. turpeenotto), asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, saa aiheutua yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella. Jouppilankeitaan osalta tämä nähdäksemme tarkoittaa sitä, että kuivatusvesien johtaminen esimerkiksi suojeltuun Suomijärveen tai sen alapuolisiin, uhanalaisen taimenen elinympäristönä toimiviin Suomijokeen ja Karvianjokeen ei voi olla mahdollista.

Jouppilankeitaan ja alapuolisten vesistöjen lajistosta

Jouppilankeitaalla elää useita uhanalaisia ja silmälläpidettäviä sekä indikaattorilajeja: linnuista alueella elävät muun muassa niittykirvinen (silmälläpidettävä, NT) ja liro (NT, alueellisesti uhanalainen, RT), perhosista rämehopeatäplä, suohopeatäplä ja saraikkoniittyperhonen. Näiden lajien esiintyminen alueella kertoo siitä, että kaikkia luonnonarvoja ei suinkaan ole menetetty, vaikka ojitukset ovatkin kuivattaneet aluetta huomattavasti.

YVA-selostuksessa puhutaan kyllä riekosta, mutta Vapo Oy:n teettämässä selvityksissä lajia ei edelleenkään ole havaittu. Pidämme tätä osoituksena siitä, että selvitykset eivät ole olleet riittäviä, sillä Jouppilankeidas tiedetään vahvaksi riekkoalueeksi (esim. Vilén ym. 2015). Jouppilankeitaan eteläkaakkoisosassa on merkittävä määrä ojittamatonta tai lähes ojittamatonta luonnontilaisen kaltaista suota, jolla on riekkoreviirejä.

Riekko on viime vuosikymmenten aikana käytännössä hävinnyt Etelä-Suomesta siten, että lajin yhtenäisen levinneisyysalueen eteläraja kulkee nykyisin Karvian-Parkanon seudulla. Jotta levinneisyysalueen pieneneminen ei jatkuisi, lajin tilannetta pitäisi aktiivisesti parantaa nykyisen levinneisyysalueen etelärajalla ja siitä etelään. Esimerkiksi Jouppilankeitaan turpeenotto vaikuttaisi juuri päinvastaisella tavalla ja olisi siten riekolle erittäin haitallinen. Suomijärven eteläpuolen suoalueet ja Jouppilankeitaan eteläosan luonnontilaisen kaltaiset suoalueet muodostavat riekolle levinneisyysalueen eteläisen rajan ekologisen käytävän.

Suomijärven ydinalue kuuluu lintuvesiensuojeluohjelmaan. Satakunnan maakunnallisesti arvokkaista lintualueista 2006–2014 tehdyssä selvityksessä (Vilén ym. 2015) todetaan Suomijärvi-Koisalon alueen koostuvan rehevästä Suomijärvestä ja järven eteläpuolen suoalueista. Alueella pesivien jouhisorsien (erittäin uhanalainen, EN) määrä, 11 paria, on maakunnan edustavin. Muuta vaateliasta pesimälajistoa edustavat seitsemän paria lapasorsia ja kaksi paria suokukkoja (äärimmäisen uhanalainen, CR). Eteläosan soilla on säännöllisesti 1–3 paria riekkokoja. Suomijärven linnusto on erämainen ja edelleen lajirikas painottuen selvästi pohjoisen lajiston suuntaan. Vuosittain Suomijärvellä pesii seuraavia vesilintuja: sinisorsa, tavi, haapana (VU), jouhisorsa (EN), lapasorsa, telkkä, tukkasotka (EN), mustakurkku-uikku (EN), nokikana, naurulokki (VU) ja pikkulokki. Lisäksi järvellä ovat pesineet heinätavi (EN), punasotka (EN), silkkiuikku (NT), härkälintu, ruskosuohaukka ja sinisuohaukka (VU). Alueella tavataan myös mm. laulujoutsen, mustatiira (CR), luhtahuitti, uivelo, kapustarinta, liro ja suokukko.

Jouppilankeitaan alueella elää viitasammakko, joka on luontodirektiivin liitteessä IVa mainittu ja luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittama laji. Laki kieltää viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen tai heikentämisen. YVA-selostuksen mukaan viitasammakkoa ei havaittu vuoden 2016 selvityksissä, mutta vuotta aiemmin kaksi yksilöä havaittiin suoalueella.

Jouppilankeitaan turpeenottoalueen kuivatusvedet laskettaisiin pitkin reittiä Kattilajoki-Suomijärvi-Suomijoki-Karvianjoki. Karvianjoen vesistöalueen yläosalla elää joen oma geneettisesti ainutlaatuinen ja Karvianjoen oloihin sopeutunut taimenkanta. Taimenen lisääntymisalueisiin kuuluu mm. Suomijoen alaosa. Karvianjoen taimenen poikaskasvatus on aloitettu Karvian Kalalaitoksella. Vuonna 2015 istutettiin ensimmäiset erät vastakuoriutuneita ja vuodenvanhoja taimenenpoikasia pääuoman kunnostetuille koskialueille sekä joen sivuluomiin. Istutusten avulla pyritään tukemaan taimenkannan elpymistä. Yläpuolisen Suomijärven huono vedenlaatu vaikuttaa Suomijoen vedenlaatuun ja heikentää taimenkannan selviämisen mahdollisuuksia. Taimen luokitellaan nykyisin erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi (Rassi ym. 2010). Jouppilankeitaan turpeenotto heikentäisi taimenen elinmahdollisuuksia Suomijoessa.

Lopuksi

Jouppilankeitaan YVA-selostus on laaja ja osin seikkaperäinenkin esitys alueen turpeenotosta ja sen vaikutuksista. Nähdäksemme negatiiviset vaikutukset niin ilmastolle, vesistöille kuin suoluonnolle ovat kuitenkin selvästi merkittävämmät kuin selostuksessa annetaan ymmärtää. Kuten edellä olemme tuoneet ilmi, Jouppilankeitaan turpeenotto olisi myös vastoin vesienhoitolakia, ympäristönsuojelulakia ja luonnonsuojelulakia. Tästä syystä 0-vaihtoehto (VE0) on mielestämme ainoa oikea.

Tampereella 26.5.2017

Heikki Toivonen
puheenjohtaja
SLL:n Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.

Juho Kytömäki
sihteeri
SLL:n Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.

Arja Pihlaja
puheenjohtaja
Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry.

Marja-Liisa Herrala
sihteeri
Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry.

Viitteet

Maa- ja metsätalousministeriö (2011). Ehdotus soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön ja suojelun kansalliseksi strategiaksi. Soiden ja turvemaiden kansallista strategiaa valmistelleen työryhmän ehdotus 16.2.2011. Työryhmämuistio MMM 2011:1

<http://mmm.fi/documents/1410837/1724539/trm2011_1_Suostrategia.pdf/40955cea-9891-4192-9f0b-971258e021f1> Viitattu 24.5.2017.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim. 2010). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. 685 s. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Edita Prima Oy, Helsinki.

Savola, A. (2016). Potentiaaliset turvetuotantoalueet, Satakunnan vaihemaakuntakaava 2. Suokohtainen aineisto 31.10.2016. Satakuntaliitto.

<http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/Alueidenkaytto/vmk2/Valmistelu_yaihe/Turvevmk2_suokohtainen%20aineisto_aluekortti%2017112016.compressed.pdf>

Viitattu 24.5.2017.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. (2016). Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. 49 s. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/159435/Suomen_lintujen_uhanalaisuus_2015.pdf?sequence=1> Viitattu 24.5.2017.

Valtioneuvosto (2012). Valtioneuvoston periaatepäätös soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta. <http://mmm.fi/documents/1410837/1516663/MMM-119690-v5-suostrategia_valtioneuvoston_periaatepaatos_v4/005425e8-e3c4-497d-8cff-26f343896c37>

Viitattu 24.5.2017.

Vilén, R., Vasko, V. & Nuotio, K. (2015). Satakunnan maakunnallisesti arvokkaat lintualueet 2006–2014. Porin Lintutieteellinen Yhdistys ry & Rauman Seudun Lintuharrastajat. 303 s.

<http://www.satakunnanlinnut.fi/MAALI/Satakunnan_arvokkaat_lintualueet_2006-2014_nettikoko.pdf> Viitattu 24.5.2017.

Westberg, V. (toim., 2015). Vesien tila hyväksi yhdessä – Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitosuunnitelma vuosiksi 2016–2021. 249 s. Raportteja 101/2015. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/123563/Raportteja_%20101%202015.pdf?sequence=2> Viitattu 24.5.2017.